

Hydrobioložka Blanka Desortová slaví 80 let

Kariéru v oboru biologie začala RNDr. Blanka Desortová, CSc., na katedře botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kterou v té době vedl prof. Bohuslav Fott. Vedoucím její diplomové práce byl odborný asistent Tomáš Kalina – v diplomové práci srovnávala půdní řasy vysokohorských lokalit a publikovala studii několika málo známých druhů. Poté nastoupila v Hydrobiologickém ústavu tehdejší Československé akademie věd, jehož vedoucím byl Jaroslav Hrbáček a s ním zpracovala a napsala několik publikací o vztazích rybí obsádky a parametrů vodních lokalit. Důležitým parametrem se ukázal obsah chlorofylu, související s výskytem mikroskopických řas a sinic, který byl později uznán jako kritérium kvality vody i v normách.

V r. 1989 přešla na Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka v Praze a věnovala se ekologii fytoplanktonu a metodice hodnocení kvality vody v přehradách i tocích. Několik let zde vedla Hydrobiologické oddělení a má podíl na výsledcích jeho pracovníků. Také byla oponentkou či konzultantkou řady diplomových prací, členkou zkušebních ko-

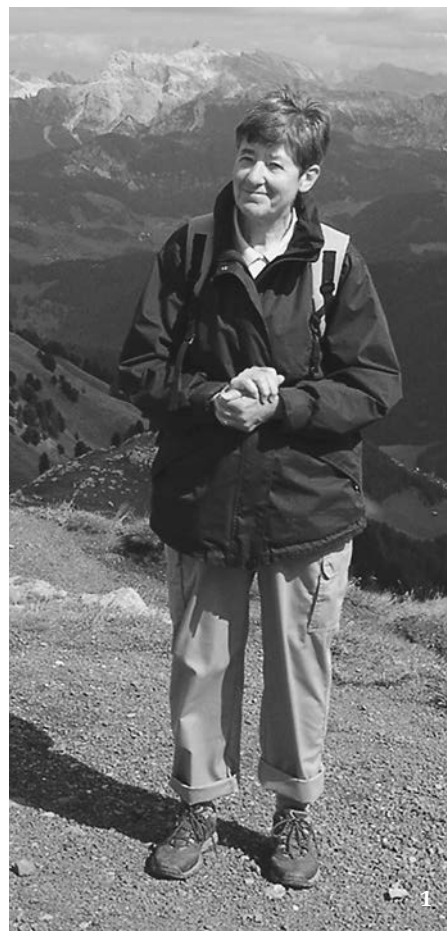
misí Univerzity Karlovy apod. Autorkou nebo spoluautorkou je u 24 závěrečných zpráv a projektů. Je členkou České algologické společnosti a České limnologické společnosti a od r. 2003 působí také v redakční radě *Živy*, kde zastupuje obor hydrobiologie.

Hodnocení aktivity Blanky Desortové z pera Jiřího Neustupy vyšlo v *Živě* (2005, 3: XXXIV) při oslavě jejích šedesátin, zahrnuje i řadu odkazů na její práce z aplikované i základní problematiky vodních nádrží a toků. Její publikační aktivitu lze rovněž snadno vyhledat na internetu, má více než 400 citací, zejména práce pro hodnocení trofie, oživení přehrad a toků jsou velice významné a hojně citované.

Osobně je Blanka velmi skromná a funkce a úspěchy nikterak neprožívá, věnuje se zcela své práci a milovaným vodním obyvatelům. Ať se jí daří i nadále!

Se srdečnou gratulací k narozeninám se připojuje redakční rada a redakce *Živy*.

1 Blanka Desortová v Dolomitech (2018). Foto L. Havel

Životní osudy Milana Bezděka: 90 let vědecké vášně

Dne 22. března 2025 oslavil 90. narozeniny pan doc. RNDr. Milan Bezděk, CSc. Měl jsem to potěšení ho poznat během svého působení na Biofyzikálním ústavu AV ČR jako kolegu, rádce, přítele a ředitele a je mi ctí, že naše přátelství trvá dodnes.

Milan Bezděk vystudoval organickou chemii a od r. 1958 působil v Biofyzikálním ústavu Československé akademie věd (nyní AV ČR) v Brně. Nejprve se zabýval biochemickými změnami na úrovni nukleových kyselin a nukleotidů vlivem ozáření a problematikou genetických regulací. V 60. letech získal dvouleté stipendium v Mezinárodní laboratoři pro genetiku a biofyziku v Neapoli, v 70. letech se pak zaměřil na genetiku eukaryotické buňky a s několika kolegy a studenty založil laboratoř molekulární biologie rostlin (bliže v *Živě* 2005, 2: XVII). Byl ředitelem Biofyzikálního ústavu AV ČR (1990–97), členem Akademické rady a Ediční rady AV ČR. Od r. 2003 působil v redakční radě *Živy*, do r. 2012 (pozn. red.: tehdy se stal jeho nástupcem J. Fajkus). Šlo o velmi důležité období z hlediska existence časopisu a M. Bezděk se o jeho fungování významně zasadil.

Kromě mnoha dalších vloh je Milan také skvělým vypravěčem, což mi podstatně

ulehčilo práci spojenou s tímto rozhovorem. Navíc se naše setkání odehrálo v příjemné atmosféře Milanova domova, při dýmce dobrého tabáku a sklence irské whisky. Dejme tedy prostor jeho vyprávění.

● Jak to začalo? Když přemýšlím, kde jsou počátky mé celoživotní záliby ve zkoumání přírody, dostávám se až k období nacistické okupace. Tehdy mou rodinu postihla fatální událost – zatčení otce a jeho odsouzení k trestu smrti pro velezradu. Pochmurná rodinná atmosféra vedla k tomu, že se ze mne postupně stávalo lehce schizoidní dítě. Zoufalá maminka nakonec vyhledala dva otcovy přátele, matematika amatéra a profesora přírodopisu, a požádala je o radu, co se mnou. Byla to šťastná volba. Oba se mi několik let věnovali s plným nasazením. S odstupem osmi desetiletí rád konstatuji, že v pokusech o mou transformaci byli úspěšní. Těmto dvěma dobrým mužům vděčím za to, že mi otevřeli nový, netušený obzor, lásku k přírodě a radost z poznávání.

● Během gymnaziálního studia, kromě sběru a studia přírodnin (a znovuobjevení jednoho Jupiterova měsíce), jsem v sobě objevil vášeň pro chemii. Ona způsobila,

že jsem se cestou, která připomíná nahodilé bloudění, ocitl na katedře chemie bílkovin a nukleových kyselin chemické fakulty Moskevské státní univerzity. Ústředním badatelským zájmem této katedry bylo studium možností prebiotické chemie. Mým úkolem a posléze i tématem diplomové práce byla syntéza a studium vlastností N-fosfátů aminokyselin (pro úlohu fosfátu jsem vybral adenylou kyselinu). Ukázal jsem, že tento typ sloučenin vládne dostatečně bohatou makroergní fosfoamidovou vazbou, aby mohl participovat v prebiotické syntéze peptidů coby donor aktivovaných aminokyselin. Stal se ze mne organický chemik, v oboru syntézy přírodních látek.

● V r. 1959 vedla má cesta do Biofyzikálního ústavu v Brně, kde specializace organický chemik chyběla, ale byla žádoucí. Byl jsem přijat na místo asistenta ve skupině Jiřího Sošky a zapojen do programu studia opravných procesů v organismu postiženém ionizujícím zářením.

Při radiačním poškození je nejcitlivější metabolickou složkou biosyntéza tymidin trifosfátu (dTTP), jehož nedostatek ztěžuje opravy DNA. Podařilo se mi prokázat, že ozářené tkáně jsou s to zapojit náhradní záchranný mechanismus aktivací syntézy deoxymetylcytidin trifosfátu (dMeCTP) a indukci enzymu deaminujícího tento trifosfát na dTTP. Těmto experimentům předcházela úspěšná syntéza dMeCTP.

Dalším úkolem bylo pátrat po změnách v zastoupení různých typů RNA v buňkách regenerujících jater a v játrech letálně ozářených organismů. V jádrech buněk regenerujících jater, na rozdíl od jater ozářených jedinců, jsem odhalil akumulaci RNA,